

LA TERMINOLOGIA: PUNT D'ENCONTRE DE LES CIÈNCIES I LES LLETRES

Josep M. Mestres

Els qui treballem en la traducció i en la correcció de textos sabem que *encontre* significa 'enfrontament, topada' –i no 'trobada', com pensen alguns desinformat– i que és un exemple dels paranys típics que se'ns presenten en la nostra tasca professional diària. Tanmateix, a banda dels problemes que poden presentar els mots en general, assistim, de tant en tant, a alguna escena d'enfrontament dialèctic entre l'especialista de ciències i el traductor/ra o corrector/ra per raó d'allò que anomenem *termes*, és a dir, dels mots que caracteritzen els textos d'especialitat de qualsevol àmbit de la ciència i la tecnologia. L'especialista s'entesta, per exemple, a proposar determinats termes que el lingüista considera malformats o, simplement, calcs de l'anglès o d'una altra llengua de cultura.

No es pot afirmar, d'entrada, qui té la raó; perquè, en el cas del català, hi ha una dificultat afegida deguda a la mancança de textos científics d'alt nivell (manuals de qualitat, grans diccionaris especialitzats, etc.), que permetrien assentar la terminologia i la fraseologia especialitzades en llur context d'una manera natural i que evitarien discussions interminables entre ambdós interlocutors. Sense aquestes eines, l'especialista ha d'"inventar" els termes que necessita, de vegades amb més bona intenció que no pas coneixements de terminologia, i això fa que el lingüista el vegi de vegades com un aficionat en llengua (ja sabeu que, en català, tothom s'hi veu amb cor), el parer del qual no és gens fiable. Si a aquesta poca destresa s'afegeix un domini insuficient de la gramàtica, el lingüista arriba a la conclusió que es troba sol davant els problemes terminològics.

El lingüista, per la seva banda, sovint té dificultats per a entendre els conceptes i la simbologia de la disciplina que té entre les mans, i aquesta desconexió fa que pugui interpretar malament determinats mots o

«AMB ACTIVITATS COM AQUEST SEMINARI ES PODRAN LLIMAR LES DIFERÈNCIES, ESBORRAR LES MALFIANCES I ACONSEGUIR QUE LA TERMINOLOGIA SIGUI, DE DEBÒ, UN PUNT DE TROBADA DE LES CIÈNCIES I LES LLETRES»

fragments de text, cosa que produeix en l'especialista una impressió general més aviat negativa de la tasca del lingüista: la desconfiança esdevé mútua, i això complica la relació entre tots dos.

D'altra banda, pel que fa a les obres de consulta –bàsicament, diccionaris i vocabularis–, l'especialista renega ara i adés de les defi-

nicions "banalitzades" dels termes recollits en els diccionaris generals, i no entén que són els diccionaris especialitzats els que han de recollir les definicions especialitzades, mentre que els diccionaris generals han de permetre copsar a qualsevol persona mitjanament culta (però no per això especialitzada en cap disciplina concreta) els termes que hi són recollits, encara que no sigui amb una gran exactitud per tal d'afavorir un abast més ampli de cada terme.

Els actors d'aquest melodrama som encara lluny d'arribar a l'entesa i la col·laboració estreta que és imprescindible per a l'èxit de la tasca que ens ocupa. Caldria, doncs, que intentéssim posar-nos en el paper de l'altre, perquè ens puguem adonar que l'especialista realment entén de la seva matèria –encara que no se sàpiga expressar prou bé– i que el lingüista és veritablement competent per a la correcció gramatical i terminològica del text –encara que alguna vegada no interpreti correctament una frase. Però reeixir en aquesta empresa no és fàcil si l'un no té uns coneixements gramaticals suficients –adquirits, si cal, tornant a repassar la normativa– i l'altre no s'immergeix de bona gana en la disciplina de l'especialista –si cal, amb la consulta assídua dels manuals adients.

Amb la finalitat de coadjuvar a aquesta entesa, a l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) fa temps que es duen a terme iniciatives que implícitament van en aquest sentit. Per a esmentar-ne només dues de ben recents, comentarem succintament el projecte Scriptorium, d'edició de llibres de text universitaris, i el

«SENSE TEXTOS CIENTÍFICS D'ALT NIVELL L'ESPECIALISTA HA D'INVENTAR" ELS TERMES QUE NECESSITA, DE VEGADES AMB MÉS BONA INTENCIÓ QUE NO PAS CONEIXEMENTS DE TERMINOLOGIA, I AIXÒ FA QUE EL LINGÜISTA EL VEGI DE VEGADES COM UN AFICIONAT EN LLENGUA, EL PARER DEL QUAL NO ÉS GENS FIABLE»

III Seminari de Correcció de Textos, tingut a Barcelona el dies 18 i 19 de novembre de 2004.

El projecte Scriptorium vol pal·liar la manca de llibres de text en català per a les carreres universitàries científiques i tècniques, ja que actualment els llibres de text estan circumscrits als ensenyaments elemental i mitjà. La dificultat de la traducció científica –atès que solen ésser obres escrites en anglès– i la poca rendibilitat que la indústria editorial veu en la publicació d'aquestes obres –per la reduïda difusió i la constant i necessària renovació de les edicions– en fan un objectiu difícilment assolible sense un suport especial.

En aquest projecte encapçalat per l'IEC, amb el suport de la Fundació Alsina i Bofill, la Fundació Congrés de Cultura Catalana i la Fundació Joaquim Torrens Ibern, i dirigit pel microbiòleg Ricard Guerrero, participen professors universitaris de les diferents especialitats i traductors i correctors professionals que són lingüistes. La supervisió de l'edició és a càrrec d'especialistes i lingüistes conjuntament, incloent-hi les decisions terminològiques que afecten el contingut d'aquestes obres.

Sota el títol *La terminologia i la correcció de textos*, el III Seminari de Correcció de Textos, organitzat per l'Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics (OCAL) de l'IEC, amb la col·laboració del Consorci per a la Normalització Lingüística de la Generalitat de Catalunya, d'Enciclopèdia Catalana, de l'Escola d'Administració Pública de Catalunya, de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada (de la UPF), del Departament de Serveis Lingüístics del Parlament de Catalunya i del TERMCAT, permeté que dos-cents professionals estudiessin i debatessin durant dos dies les necessitats actuals en els àmbits de la traducció i la correcció de textos amb relació a la terminologia, i també els criteris, les eines i els recursos de tota mena que el lingüista té a disposició per a dur a terme aquestes tasques. Per bé que fou un seminari adreçat a traductors i correctors, no hem de perdre de vista que el dirigí el botànic Josep Vigo, membre de la Secció de Ciències Biològiques de l'IEC i director de l'OCAL, i que el presidí el químic Salvador Alegret, secretari general de l'IEC.

Amb activitats com aquestes i amb la col·laboració estreta i constant d'especialistes i de lingüistes, es podran llimar les diferències, esborrar les maliances i aconseguir que la terminologia sigui, de debò, un *punt de trobada* de les ciències i les lletres. ☺

Josep M. Mestres. Cap de l'Oficina de Correcció i Assessorament Lingüístics, Institut d'Estudis Catalans